Ч. 177 (10.854)

Після конфіскати — другий наклад

Львів, четгер 12 серпня 1926.

Opłata pocztowa zapłacona ryczałtem.

Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Скарбові закони.

Варшава, 10. серпня 1926.

В міністерстві скарбу опрацьовують проєкти законів, які мається видати шляхом розпорядків президента річипосполитої на основі закона про повновласти. Передовсім новеля до закона про розбудову міст, розпорядок про комунальні каси ощадности, про створення санаційного фонду, про конверзію держ. позичок і инших позичок, одідичених по б. австро-угорській монархії. Проєкти ці небаром оголосять. Мін. скарбу опрацьовує в кредитово-грошевій ділянці питання зміни статутів держ. банків.

Скільки збіжа вивезе Польща?

Варшава, 10. серпня 1926.

Мін. хліборобства Рачинськай при обговорюванні цьогорічного врожаю, ствердив, що ц. р. експортуватимуть стількиж збіжа що в 1925 р., а то около 130 тис. тон пшениці, 283 тис. тон жита, 160 тис. тон ячменю і 85 тис. тон вівса. Міністр думає, що ціни польського збіжа будуть трохи нижчі від цін збіжа на світових ринках. Гадає, що хлібового збіжа буде в Польщі доволі й тому нема бесіди про привіз американської муки.

Вільний оборот валютами.

Варшава, 10. серпня 1926.

Мін. скарбу Клярнер підписав розпорядок, що дотичить приписів про оборот заграничних валют. На основі того розпорядку привертається внутрішню вільну торговлю чужими валютами, крім обороту чеками і заграничних вплат. Розпорядок обовязуватиме від 15. серпня ц. р.

Пілсудський не уступить.

Варшава, 10. серпня.

Марш. Пілсудський не уступить, а остається на дотеперішнім становищі міністра військ. справ. Уступив би лише тоді, колиб запримітив, що напрямок праць уряду противиться реорганізації армії. Становище марш. Пілсудського заняв би Ридз-Сміглий.

Відкликання пос. Войкова?

Варшава, 10. серпня 1926.

Проєктовані комісаріятом закордонних справ зміни на становищах представників СРСР. за кордоном матимуть характер більш загальний, як спочатку заповідали. Крім сх. станиць, тегеранської і пекінської, говорять про зміни в представництвах СРСР. також у західних столицях. Це дотичить передовсім балтійських і варшавського посольств. Представникам СРСР. у балтійських краях і Польщі закидають, що замало інформували радянський уряд про актуальні політ. справи тих держав. Радянські представництва в Польщі і балт. державах не виявили контракції супроти протирадянської пропаганди, яка виявилась у пресі тих країв. Перед вела в тім польська преса. Вину ослаблення радстановища у Варшаві приписують пос. Войкову, котрий безчинно приглядався інспірованій з Англії оргії напастей на СРСР. Чічерін рішений відкликати Войкова і в тій цілі конферуватиме з заст. нар. комісаря закорд. справ Літвіновим, який приїхав недавно до Москви.

Здавлення бунту чорноморської фльоти.

Варшава, 10 серпня.

Аг. Вск. повідомляє з Москви, що вісти про конфлікт у чорноморській фльоті звучать щораз конкретніше. Бунт фльоти почався від Одеси, як реакція моряків на арештування дуже численної в Одесі опозиції, головнож делегатів червоної армії та фльоти, що належать до тамошньої ради. Скоре здавлення бунту, який одначе міг перекинутися до Севастополя, Керчі й Азова, слід пояснювати тим, що ГПУ мало вісти про одинований бунт ще заки він розпочався. Підчас здавлення бунту розстріляли кільнадесять моряків.

Димісія мін. Бенеша?

Прага, 10. серпня 1926.

Часопис „Рано“ повідомляє у звязи з аферою ген. Гайди, що міністр закорд. справ Бенеш зголосить у середу димісію, щоби заспокоїти схвильовану публичну опінію. „Веч. Ческе Сльово“ заперечує цю вістку.

Реорґанізація Ліґи Народів.

Париж, 10. серпня 1926.

Бюро Райтера довідується, що комітет, котрий під проводом льорда Сесіля займався справою складу Ради Ліґи Народів, збереться 24. або 26. серпня ц. р. Бразилія не візьме участи в нарадах.

„Теґл. Рундшав“, орган у справах закордонної політики зближений до Штреземана, стверджує, що резолюції, ухвалені комісією для справ реорганізації Ради Ліґи Народів останніми часами захитались. Німецькі кола цікавляться справою, коли оконечно буде друге засідання згаданої комісії.

Італійсько-еспанський політ. договір.

Рим, 10. серпня 1926.

Аг. Стефані повідомляє про заключення італійсько еспанського договору. Урядова преса стверджує, що найважнішою точкою договору є запевнення невтральности в разі неспровокованого нападу. Преса підкреслює вагу договору, вказуючи на спільні інтереси Італії й Еспанії на Середземному морі і в півн. Африці.

Франц.-рум. договір.

Париж, 10 серпня.

„Ле Журналь“ пише, що підписаний недавно договір приязни й невтральности між Францією і Румунією міститься точно в рямцях Ліґи Народів. Договір цей є продовженням договорів, заключених Францією зі сходом Европи для вдержання мира на Балкані і для оборони територіяльного стану, який витворився після війни.

Редукція окупаційних військ у Надренії.

Париж, 10. серпня 1926.

„Матен“ пише, що Бріян повідомив німецького амбасадора, що Франція схильна є зредукувати окупаційні війська та перегрупувати їх. Умовиною цього ставить, що німецький уряд наклонить націоналістичні стовариншення в Надренії заперестати небезпечну пропаганду в Надренії та що не примінить ніяких репресій до населення Надренії.

СРСР. погрожує Китаєві.

Льондон, 10. серпня.

З Пекіну повідомляють, що Чічерін загрозив анулюванням визнання Китаю, коли китайський уряд домагатисеме, щоби на становище амб. Карахана визначити когось иншого.

Персія і СРСР.

Льондон, 10. серпня.

„Таймс“ повідомляють із Тегерану, що повстання в Азербейджані приневолило шаха навязати переговори з Москвою. Перський міністр закорд. справ має відїхати до Москви, де в присутности радянського і турецького посла у Тегерані мають управильнити неполагоджені досі справи, як справа риболовлі на перських водах, справи митної тарифи і т. д. З Москви міністр закорд. справ поїде мабуть до Туреччини.

Секвестр церковних дібр у Мексику.

Льондон, 10. серпня 1926.

Розпорядком міністерства внутрішніх справ Мексика всі добра, що належать до католицьких церков, секвеструється аж до полагоди конфлікту.

Біржа.

Гроші.

Курс ефективного доляра в приватних оборотах удержаний: 9·10 при слабій тенденції.

Збіжжя.

З причини малого зацікавлення з боку більших відборців, застій в біржевих і позабіржевих оборотах. Тенденція легкознижкова вдержується дальше. Настрій вдоволжливий. Овес 20—16·50.

Чинник умової культури.

Львів, 11. серпня 1926.

Найважнішим, основним чинником умової культури, а в ширшому розумінні і загальної культури, є шкільництво. Без добре поставленого, міцно угрунтованого шкільництва не може бути мови про духове й матеріяльне двигнення широких мас. До доброго поставлення школи належить не лише рівень науки, відповідний будинок, просторі, гігієнічні шкільні салі, випосаження школи у належне наукове приладдя, але й добрий, знаючий учитель. Він є душею школи, в його руках скупчується неподільна влада над сотнями і тисячами наймолодших громадян, він в нинішніх умовинах надає характер школі, його завданням на гарфі ніжних, чистих душ здвигати будівлю світогляду, співати пісню про життя і його ріжновидности. А та пісня тільки тоді може захопити душі сотень тисяч молоді, коли вона базується на народній культурі, на традиції населення, коли шкільництво, — найважніший чинник умової і всякої иншої культури, — є національним; коли учитель, душа школи не є чужий свому окруженню, коли живчик його намірів бє в гармонії, коли пасмо його думок розвивається однозгідно з думками батьків і їх дітей. Тільки тоді його праця може бути успішною, благословенною, тільки тоді шкільництво стає справжнім чинником умової культури, тільки національна школа сповнює своє величне посланництво серед населення.

За австрійських часів, поборюючи безліч перепон, у безвпинній боротьбі з польськими пануючими державними й громадянськими чинниками в краю, намагались ми перетворити школу, чинник ломання душ у чинник умової культури. Та з моментом розтягнення на західну вітку українського народу деспотичної влади відродженої Польщі, припинився цей єдино правильний процес повільної еманципації школи зпід антикультурних і антиморальних впливів.

Школа, яка повинна бути захистним пристановищем для молоді, благодатним середовищем світла знання, промінистим осередком ширення любови і привязання до свого рідного, проповідницею великих чеснот, місцем утверджування безоглядних, безкомпромісових моральних принципів, стала варстатом денаціоналізації, викривлювання й перечення безспірних фактів, тереном і засобом ломання чистих душ. Школа втратила свій виховуючий характер, перемінилася в „трафікантський“ уряд, де їй подають своєрідний монопольний витвір здеґенерованих вшехпольських мозківниць, де її нікотинізують, де затроюють душу наймолодшого покоління. Учитель, той ніжний, знаючий і відзивчивий перетвірник молодечої душі, керманич молодого покоління з педагога в найкращому разі став адміністратором бюрократом, бездумною машиною виконавцем адміністраційних наказів, продавцем офіційної виховної монополки. Та в дійсности той учитель дуже часто є ще чимсь гіршим: деморалізатором, що викривлює діточі душі, що намагається ломити молоді характери. Коли успіх деморалізаторів зпід стягу чорної сотні („організацій народових“) не є такий наглядний, то це треба завдячувати впливам українського окруження.

Навіть на сторінках безкритичної в справі національного й громадянського виховання польської преси від часу до часу зривається болем проймаючий протест проти такого розкладового, вбивчого виховання в польській школі. Ще недавно відомий польський письменник-історик і діяч, один з вірних преторіянів марш. Пілсудського і його одноденний премієр з доби „законодатного сойму“ на сторінках „Кур. Пор.“ доказував, як шкільні підручники викривлюють історичні факти, як вони бють по лиці й оплюють правду. Він перестерігав польське громадянство перед небезпекою, якою буде для польської нації покоління, виховане на брехні й обмані.

А щож говорити про „кресову“ школу, про школу для „національних меншостей“! Чим вона є для населення? Чи чинником умової культури? Гірко й важко відповідати на це питання в часі, коли в такий застрашуючий спосіб шириться неграмотність, коли після „шкільного плебісциту“ та школа стала зненавидженою серед населення й осоружною, коли в ній панує поліцейсько-касарняний дух.

Це пониження й нівечення чинника умової і всякої иншої культури не може бути нам байдужим. Мусимо шукати і мусимо найти способи і засоби, щоби шкільництво на нашій території назад по-

*) Ця поголоска пішла звідти, що за австрійських часів по селах тільки на монопольних тютюнових крамницях були державні емблеми.

тедужий дістає атаки — його бють. Венклер в атаці бив головою об стіни келії. Але коли його сильно побитого відставили до шпиталя, виявилось, що має поломані ребра, страшенні синці по боках, збиті легені — всі ознаки від чужих побоїв. Перед операцією вмер. У книзі „входячих" є примітка „вмер від побоїв в арештах поліційних". „Газ. Поранна" каже, що „між поліційною службою є без сумніву одиниці з садистичними нахилами, які знущаються над арештантами". Чудове признання! Чудові відносини!

— **Львівська хроніка.** Громадяне-робітники з Персенківки, першої стації під Львовом, найшли простий спосіб їхати залізницею безплатно. Вони вдираються до поїзду юрбою кількадесяти осіб, сідають на сходах, а навіть вилізають на дах вагону і солідарно відмовляються від оплати білетів. Кондуктори та пасажири є супроти такого наїзду безсильні. — Не минає у Львові день без спроби самовбивства: вчора 22-літня Софія Клос випила порцію йодини, в роспуці, що не має засобів до життя.

— **Найтемніша хроніка.** В околицях Лодзі, у селі Гурки, селяне збили 32-літню селянку Мельчаркову, тому, що підозрівали її, що „кидає вроки" на курки!

— **Тіло Кіченера.** Англійський воєнний міністр підчас світової війни Кіченер, згинув, як відомо, з усім своїм кораблем 5. червня 1916. р., коли їхав на запрошення царя до Росії, щоби порозумітися у важних мілітарних і фінансових справах. Його корабель „Гемпшір" наїхав на німецьку міну чи торпеду і пішов на дно з цілим штабом. Лише 12 осіб спаслося. Тіла Кіченера не могли відшукати, хоча англійський уряд визначив за це високу нагороду в сумі 200 міл. зол. Щойно тепер якийсь Англієць віднайшов його в однім малім рибацькім селі у Норвегії. Воно буде перевезене до Льондону і похоронене з великими почестями, як на це заслуговує залізний организатор англійської воєнної сили. Кіченер був людиною величезної волі та енергії, який для добра армії відрікся родинного та товариського життя і жив самотно.

— **Катастрофи.** На озері Ері (Бофало, Америка) морська хвиля проглинула 10 купальників. — Норвеський корабель „Рінґгорн" потонув підчас бурі, біля Нової Шотляндії; 5 осіб згинуло.

— **Заповіт Каспровича.** Найбільший польський поет, що вмер недавно, залишив дуже простий заповіт: усе майно, себто хуторець „Гаренда" у Закопанім ділить на три рівні частини між свою жінку і дві дочки. Бібліотеку залишає жінці, яка має розпорядитись, де її передати. Поет висловлює бажання, щоби його поховали на „Гаренді", де мають вибудувати капличку з надписом, який він сам склав. Це останнє бажання не буде імовірно виконане, тому, що Каспровича схотять поховати в почеснішім місці. Одначе з його тлінними останками матимуть той самий клопіт, що з Жеромським. Каспрович (наскільки не помиляємось), так само як Жеромський не є католиком, тому, що при другім подружжу змінив віроісповідання. А відомо, що до таких місць як Вавель — польського Пантеону — мають вступ тільки римо-католики. Що за іронія, що саме найбільші сучасні польські творці, навіть такі релігійні як Каспрович — не підходять під цю рубрику!

— **Світова хроніка.** У Лімож (Франція) помер відомий французький посол Маніо, якого звали „добрим суддею". Підчас своєї служби в суді звільнив він в однім процесі молоду жінку, яка вкрала хліб з нужди, для своєї дитини. — Місс Джібсон, що стріляла до Муссолінія признана лікарями божевільною. — У Перузі (Італія) відчинено окремий університет для чужинців; його метою дати змогу чужинним студентам брати участь в умовім житті Італії. — Славна Сюзанна Ленґлен, яка цього року зазнала першу невдачу у міжнародніх змаганнях у сітківці, рішила нагородити собі це у фільмі, яку сама написала і в якій гратиме в Америці. Фільма називатиметься „Гра кохання".

— **Чи підуть з духом часу?** У Льондоні зібрались на конґрес жидівські рабіни. 50 їх представників з Америки, Англії та Німеччини настоювали на тім, щоби старі перестарілі обряди у синаґозі заступити новими, згідно з духом часу, суботні богослуження перенести... на неділю і правити їх не старою гебрайською мовою, а новою, народньою, даної країни.

Дописи.

Любачів. *(Занепад громадського життя. — Страти в людях).* Читаючи звіти з діяльности з инших околиць, жаль тисне серце і сум огортає на згадку, що деинде краще живеться і що праця на рідній ниві поступає, а в нас тепер застій. Не стало вправді в Любачеві одного урядовця, якого перенесено на Шлеськ, а він довгий час держав успішно провід громадянської праці в своїх руках і будучи провідником повітових товариств, гідно держав національний прапор у повіті. Любачів належав до краще зорганізованих міст, а нині він цілком змінився. Був у нас вже по війні Горожанський Комітет і гарно розвивав свою діяльність, а тепер не можна склеїти ніякої громадської установи. Кооператива „Поміч" колись розвивалась, а нарід тішився своїм здобутком — сьогодня жде її неминуча ліквідація а голови Надзірної Ради резиґнують один по другім зі свого становища і всі умивають руки від праці. Позичкова каса, колись гарно розвивалася, мала свого урядовця, сьогодня ледви животіє, а на загальних зборах було кільканайцять дійсних членів, так що до управи вибирано неприсутних. На загальних зборах філії Просвіти не було зпоміж кого вибрати виділу так, що збори відбудуться другий раз. Рідна Школа, яка давніше удержувала приватну гимназію в Любачеві, народню школу на Заперекоп і вела фахові курси, сьогодня ледви животіє а через недопильнування урядових формальностей протести родичів в справі плебісциту відкинено. Віддія Взаїмної Помочі Українського Учительства влаштував в травні концерт, на програму якого зложились самі співи і деклямації з відчитом п. Катерини Трембіцької про українську пісню і живим образом. Цей концерт показав Любачівцям, що можна дещо осягнути власними силами при добрій волі і праці одиниць. Що концерт вийшов добре, є це заслуга п. Евгена Михайлівського, який не жалував ні часу ні труду, вишколив не лишень хор учителів, але також вивчив три учениці: Лаврівську, Марчаківну і Гошовську, які своїми співами, а перші дві також деклямаціями причинилися до піднесення настрою та поваги свята. На кінець слід підчеркнути, що наше духовенство, за винятком одиниць, давно усунулося від уської праці. Урядовці страха ради, усуваються також від всякої роботи і мало між ними тепер робітників на громадському полі, а наші вільні стани поза деякою діяльністю по читальнях отже виключно культурно освітньою, спокійно наживають хліба насущного а нарід і повіт спить. Не стало в Любачеві кількох діяльних громадян, що померли останніми часами. Страту, цю повіт відчув дуже дошкульно. Перший помер нестор любачівських міщан, Олекса Процик, який весь час свого трудящого життя, був карним громадянином і як не виділовим, то членом повітових товариств і при всякій нагоді старався підтримувати український рух і життя. Другий помер Тимко Кравс, пенсіонований листоноша, який ніколи не опускав рук і належав до найдрібніших і дуже діяльних громадян у всіх повітових товариствах. Третій на віки покинув нашу громаду зльокальтований стражник скарбовий Стефан Телявський, діяльний член і виділовий всіх повітових товариств, секретар філії Просвіти і агент Дністра. Покійного тяжко буде заступити, тимбільше, що він весь зайвий час посвячував виключно громадянській роботі. Працював щиро та чесно, хоч зазнавав холоду і голоду. Колись заможний, стратив майже ціле майно, а позбавлений платні, не опускав рук, з останнього тягнувся і старався свої діти вивести в люде. Одначе його здоровля, підірване таборами і недостатком, не видержало і дня 30. квітня ц. р. відпровадило його майже все громадянство Любачева на вічний спочинок. Хай тих кілька слів згадки буде запорукою, що любачівська громада і населення любачівське не забуде заслужених робітників і провідників, а рідна земля, на якій вони працювали і яку вони так любили, нехай буде їм легкою. — *Свій.*

Памятайно: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Всячина.

У Парижі не тратять гумору. У Парижі — важкі часи. Але всетаки не такі, щоби нарід тратив зовсім гумор. Доказом цього останні шлюби. Одна пара їхала недавно до маґістрату брати шлюб на ослах, друга на ручнім візку, третя мала ще більшу фантазію і замовила собі кількадесять тачок, на яких сиділо 32 дружок, разом з молодою. Спершу вийшла молода, яка важила з 200 кільо. Її наречений дав прилюдно доказ, що не лякається такого подружого тягару, бо взяв її на руки і вніс до „мері" (маґістрату). Він мав циліндр на кілька стіп високий, мов на маскараді, а замісць оранжевого квіту в дірці піджака — цибулю. Молода заквітчала собі голову вінком з білої та червоної редьківки, а в руці держала китицю з капусти, гороху, моркви та помідорів і окремо великий карафіол. „Нині є це дороще як китиця квітів" сказав гордо наречений. За ними їхали на тачках тесті, родина та приятелі. Коли все це товариство вийшло з маґістрату, після шлюбу, на вулиці відограно символічну сцену. Молода добула мотуз, який наложила на шию молодого, кажучи: „Тепер маю тебе. Коли ти не будеш мені вірний то т а к зашморгну!" Свідки били браво; родичі були збентежені, бо за їх часів ніколи ніхто не чував про такий шлюб. Але молодий сів з радощів. Один з репортерів, наляканий появою молодої, підійшов до молодого і спитав його, чи він не лякається такої жінки і такої погрози. Цей сказав усміхнувшись: „Вона має крамницю з городиною. По шлюбі вона побачить, що шнурок не є тільки на те, щоби в я з а т и"!

Ніяґара псується... Водопади Ніяґари, які приваблюють до себе що року кілька міліонів цікавих, загрожені катастрофою. В останіх роках запримітили на вершку одного з водопадів велику рису, яка постійно збільшувалась і притягала до себе щораз більшу скількість води. Цей прорив загрожує двом крилам водопаду, які щораз більше нахиляються. Зверхній вигляд водопаду сильно зміняється і дуже тратить на своїй красі. 80 літ тому, головна маса води находилась ще на території Злучених Держав, нині вона пересунулась на територію Канади. Інжинїри обох держав приготовляють пляни направи цього чуда природи. Між цими плянами один пропонує створити величезну гать, другий, штучний острів для відпливу води. Можна уявити собі скільки коштуватиме такий плян! До чого дожило людство: мусить направляти чудеса природи!

Оповістки.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Четвер 12. VIII. Монастериска.
Субота 14. VIII. Гусятин.
Неділя 15. VIII. Копичинці. 193 3-7

Двайцятилітний поматуральний зїзд Товаришів, що складали іспит зрілости в академічній ґімназії у Львові 1906 р. відбудеться не 8-ого, як було оголошено, але дня 29-ого вересня (лат. свято Михайла). Зголошення і інформації у о. д-ра Вас. Лаби, Львів, вул. Коперника 36. — С т е п а н Г а н и ц ь к и й, С е м е н М а ґ а л я с. 182 2—3

З української приватної ґімназії в Рогатині. У клясах I—VII є ще по кілька вільних місць для учнів з инших ґімназій. Зголошуватися негайно, бо по феріях, коли вже буде повне число учнів у клясах, нікого не зможу приняти. Так само взиваю всіх учнів нашої ґімназії, щоб найдалі до 15. серпня прислали вписове на 1926/27 шкільний рік, бо мушу мати повний стан кляс. Кляси з 50 учнями для кількох, що схочуть вписатися в спізненому речинці, ділити на два відділи не буду і спізнених учнів до школи не прийму. (149—5—5) *А. Крушельницький.*

Теофіля з Чуловських і проф. Михайло Винники, місто повідомлень про своє вінчання, що відбулося дня 5. VIII. на Ясній Горі в Гошеві, складають на „Рідну Школу" 30 зол. 216 1-1

Дрібні оголошення.

КОНЦІПІЄНТ глядає заняття у адвоката. Зголошення до „Діла" під „Конціпієнт". 215 1—4

ВИДІЛ Українського Інститута для дівчат в Перемишлі пошукує пані до заряду кухнею в інституті. Близші інформації подасть Управа Інститута, вул. Татарська ч. 4. М. Демчук, управ. Інститута. 203 1—3

ЧЕСНА особа, що заступала би господиню в кухні, знайде сейчас заняття у жонатого священика. Зголошення до Адм. „Діла" під „Село". 204 2—3

ПОШУКУЄТЬСЯ станції для двох учениць вищої ґімназії при інтелігентній родині, близько ґімназії Василянок. Зголошення до Адміністрації під „Станція". 197 2—3

АБІТУРІЄНТ дуже радо прийме посаду корепетента на цілий рік на провінції. Зголошення до Адміністрації „Діла" під „Інструктор". 201 2—3

ВДОВА по надраднику прийме на вдержання з харчем учеників середних шкіл по приступній ціні. Зголошення приймає до 26. серпня Стефанів Кордасевич Слав-сько, після 26. серпня Львів, вул. Чарнецького ч. 23 I. поверх. 206 2—3

ГОДИННИКИ і будильники з 3 літною ґарантією поручає найдешевше І. Бактроґ, Львів Сиктуська 29. 152 4—10

ПРИЙМУ на мешкання з удержанням одну бюрову панночку, або учениць середних і вищих шкіл. Зголошення до Адм. під „А. Б." 201 2—3

ПАННОЧКИ або ученики знайдуть помешкання, харч і добру опіку при священичій родині на догідних умовах. Зголошення від 25. VIII. вул. Піскова ч. 25 II. пов. 214 1—3

ПОТРІБНА на село жінка інтелігентна середних літ до заряду дому, ведення кухні і домашнього господарства у старшого священика вдівця. Зголошення до уряду парох. в Михалевичах п. Дрогобич. 210 1—3

ПРИЙМУ на станцію двох учеників або дві учениці — окремий покій і евентуально поміч в науці. Блища відомість Орест Кисілевський, урядник залізниці, Станиславів вул. Вовчинецька ч. 4. 213 1—3

ПРИЙМУ на мешкання з харчем двох або трьох учеників з вищих ґімназійних кляс. Зголошення вул. Вірменська 17/I Міхель. 212 1—3

ОСІБНА КОМНАТА враз з харчем до винайму ученикові. Відомість в Адміністрації „Діла" під „Вигода". 217 1—3

Оголошення.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Наша дорога Марійка, учениця учительського семинара, заснула в Бозі в 14 р. життя 29. липня по дуже короткій і тяжкій недузі у своїх дідусів в Красім к. Грималова. Не будучи в можности особисто або листовно подякувати Всім за їх труди, поміч і співчуття складаємо їм цею дорогою прилюдну подяку. Передовсім дякуємо Впр. о. сов. Мощібовичеві з Калагарівки, котрий 30. липня мимо своїх 80 літ, слабости і несприяючої погоди прибув відправити парастас над своєю улюбленою крестною дочкою. Дальше дякуємо Впр. оо. сусідам о. дек. Івантикові, о. сов. Ксьонжекові, Впр. оо. Гошкому, Пиндусові, В. Левицькому, Р. Зарицькому, А. Партиці і Н. Прошкові за участь в похороні 31. липня в часі великого дощу; Впр. оо. Іванчукові і Ксьонжекові дякуємо за прощальні бесіди, і всім другим Впрп. оо. за Служби Божі. З цілого серця дякуємо Вп. д-рові Мисові з Грималова, котрий майже цілу добу сидів безперервно коло Покійної для уратовання її життя. Дякуємо П. Т. Громадянам з Красного і Саджавок, особливо Краснянській Читальні за участь, вінці і уладження похоронного походу, так само братству і церк. півцям сусідних сіл. Всім за труди коло похорону дорогої нам Марійки. Всім шлемо щире Спаси Біг. — *Іван Орест і Софія Проскурницьк* родичі, *Иосиф і Марія Гавлиш* дідусі. 211 1—1

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Накладом Видавничої Спілки „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

Не хочемо бути чурами-попихачами польського пана, не можемо піти за такими змінами конституції. Як нарід, позбавлений прав, не можемо ніколи заявитися за проєктом, котрий обмежує права законодатних установ, одинокої трибуни, з якої можемо боронити і яку можемо використати для оборони наших прав перед ворожими нам державними чинниками. Не можемо допомагати в копанні гробу для демократії, яка, хоч як у Польщі нечисленна і хоч як без впливу, значіння та сили, то всеж бодай в теорії є оборонцем і покровителем угнетених. А такою демократією в Польщі є якраз ми.

З тих самих засадничих причин не можемо голосувати і за наділенням уряду Бартля особливими повновластями. Одначе поминаючи засадниче становище, якби ми бажали навіть бути аж так наївними легковірними, що хотіли б вірити, що президент Польщі, кермований чисто людяними почуваннями, на основі проєктованих управнень видавати розпорядки (декрети) зі силою законів, побажає змінити бодай частинно наше критичне положення в Польщі, то близше ознайомлення з рішеним проєктом закону розвіває усі мрії. Найважніші для нас справи, найбільш пекучі і кривдячі нас приписи згідно з 2. арт. проєкту вилучені з уповноважень, признаних президентові. Крім цього й уряд Бартля, т. зв. уряд „морального відродження" є супроти нас таким самим як і попередні уряди. Принайменше в дотеперішній діяльности того уряду не було ніяких вчинків, якіб уможливлювали нам використування належних нам громадських прав. Вже незадовго маємо початок шкільного року, а уряд не зробив ще нічого, щоби направити наші кривди, яких нам не жалував Ст. Грабський. Уряд істнує там від місяця травня, а не усунув ні одного воєводи, чи старости на наших землях, котрі консеквентно держаться старих засад і старих методів правління, насилуючи конституцію на школу так місцевої людности як і польської держави. Словом новий уряд не зробив нічого доброго для нашого українського і для білоруського народу. Навпаки за теперішнього уряду приноровлюють супроти нас старі практики екстермінації, а навіть провокації. Найсвіжішим прикладом тої провокації є відомі всім ревеляції про шпигунство Українців на користь сусідньої держави, про що ще й тепер завзято верещить польська преса, інспірована політичною поліцією. Те шпигунство є такою самою правдою, як те повстання в Сх. Галичині, яке нібито мало відбутися в часі варшавського маєвого перевороту, про що та сама преса теж незвичайно голосно кричала. Ясним є, що створення ad hoc якогось шпигунства має на цілі штучне витворення протиукраїнського настрою в Польщі, під напором якого малиб бути повехані, занедбані та кинені до коша всі обітниці теперішнього уряду, обітниці дані Українцям і Білорусинам. Навіть не знати ще, що інспіратором того протиукраїнського галасу є сама тільки політична поліція, та відома нам стара поліція, що лишилася такою самою і при новому уряді, чи може джерела тої авантури слід шукати вище. З уваги на те все, ми Українці і Білорусини, як я вже вище сказав, не віддамо своїх голосів на прийняття проєктованих законів.

Приміщення школи ім. Шашкевича.

Інтерпеляція ч. 716 посла С. Хруцького і тов. з Українського Клюбу до міністра віроісповідань і просвіти в справі поміщення всенародньої школи ім. Маркіяна Шашкевича у Львові.

В 1883 р. на основі рішення міської ради у Львові, основано міську всенародню школу ім. Маркіяна Шашкевича. Новоосновану школу поміщено в будинку при вул. Скарбківській ч. 26. Поміщення школи складалося з шістьох убікацій, призначених на кляси і канцелярію. Сама школа оперта була на коедукаційних основах. В дуже старім будинку, в якім поміщено школу, містився колись по заподанням хроніки міста Львова холеричний шпиталь.

Внутрішній вигляд будинку представляється під теперішню пору так: входячи до будинку, сходиться під один ступінь нижше від уровеня улиці в коридор брами. Коридор темний, понурий, постійно освітлюваний робить враження входу до гробівця і кінчиться виходом на подвіря.

Подвіря поверхні 15 м. квадрат. робить пригноблююче враження дна забутої студні. Це враження викликують ось які чинники: поверхня подвіря в наслідок старости неможлива до відчищення, виставючі долиною мурів, неотесані, зі старости зеленаві камінні брили і високі, темні й понурі триповерхові мури, які окружають ціле подвіря.

По немилосердно скриплячих сходах входиться на поверхи будинку. Коридорі на поверхах є мінімальних розмірів. Підлога коридорів наслідком довгого уживання знищена. Коридорі стало освітлені. З коридорів ведуть двері до поодиноких кляс. Всюди видно старість і миршавість, які унеможливлюють удержання чистоти та витворюють атмосферу, що відємно ділає на здоровля молоді.

Поодинокі кляси темні, вузькі, низькі й постійно освітлювані, тому впливають відємно на психічний стан як дітей, так і учителів. Пануюча темрява, згл. постійне освітлення спричинюють часті випадки очних недуг як в учеників, так також у членів учительського збору.

В будинку є стара каналізаційна система. Це спричинює, що головно в часі дощів по цілім будинку розходиться кльоачний сморід, який спричинює прикрий біль голови у всіх тих, які перебувають в цьому будинку, а передовсім у дітей. Виходки полишають дуже багато до бажання як під оглядом вигляду, так і стану. Будовані вони з дерева, з кепськими апаратами до сполокування, а з огляду на старість не можуть бути удержані у відповіднім стані чистоти.

Школа не має зовсім якогонебудь простору для рекреаційних цілей і не має руханкової салі. Руханку провадиться в клясах. На перервах може дітвора перебувати або на подвірю (вигляд і розміри подано вище) або на коридорах мінімальних розмірів, або вкінці на вулиці. Вартість рекреації в таких місцях кождий може оцінити.

Кватирові військові російські команди видали в 1914 р. оречення, що будинок школи ім. Маркіяна Шашкевича не надається навіть на поміщення для жовнірів. Таке саме оречення видав кватирунковий відділ польського війська в 1918 р. Такі оречення спричинив стан будинку. Оречення ці характеристичні з того огляду, що у воєннім часі не перебирано в будинках, призначених на поміщення для жовнірів: вони стверджують недвозначно катастрофальний стан будинку. Комісії міського фізикату також ствердили нераз, що будинок надається вкінці на склад або магазин, одначе в ніякім випадку на поміщення школи.

Опінія шкільного інспектора звучить: „Недостача коридорів, невідповідне поміщення виходків, сходова клітка, а передовсім темнаві шкільні кімнати, в яких відбувається наука переважно при штучнім освітленні, не дають змоги перестерігати гигієнічних приписів, згл. утрудняють призвичаювання дітей до гигієнічних вимог.

У шкільнім році 1925/26 є записаних до школи учеників і учениць 758. З огляду на скількість молоді управа школи мусіла утворити кілька відділів одної кляси, а це знова спричинює провадження науки в перед- і пополудневій порі, а саме від години 8 до 12 і від 12·35 до 17. Вартість такої науки є під педагогічним оглядом мінімальна і вона приносить для здоровля молоді шкоду, особливо коли візьмемо на увагу стан здоровля дітей з воєнних літ.

Був час, коли в будинку школи ім. Маркіяна Шашкевича поміщено одну польську школу і то тільки частинно і лиш на короткий протяг часу. Одинаковож управитель цеї школи, ствердивши вигляд і стан будинку, якнайбільше рішуче запротестував навіть проти часового перенесення дітвори цеї польської школи до будинку школи ім. Шашкевича. Дітвору цеї польської школи негайно перенесено до иншого будинку, бо тут ходило про дітвору польської народности.

Багато разів роблено старання, щоб компетентні власти дали на поміщення школи ім. Шашкевича відповідний будинок. Що правда, львівська міська рада ухвалила в своїм часі вибудувати будинок на поміщення школи ім. Шашкевича та навіть ведено будову під фірмою: „Будова школи ім. Шашкевича". Одинаковож, коли будинок уже був готовий, перенесено до нього польську школу ім. Пірамовича.

Міська рада у Львові при ухвалюванні буджету на 1925 рік узгляднила в цьому буджеті знова будову школи ім. Шашкевича та вставила до буджету квоту 100.000 зол. на початкові роботи. Одначе протягом господарського року ужито цю квоту на инші цілі.

При ухвалюванні буджету на 1926 рік не вставлено в буджет ніякої квоти на цілі будови школи ім. Шашкевича. Зроблено це певно з оглядів на ощадність. Одинаковож ці огляди на ощадність цілком не перешкодили міській раді виасигнувати вже в марті ц. р. квоту 22.000 долярів на купно так зв. „чорної камениці" в Ринку, історичного памятника Львова. Згляднa ощадність дозволяє також міській раді у Львові переводити каналізацію, газове й електричне уладження, регулювання і мощення улиць на перефеpіях міста (прим. на перепровадження того всього при творенні вул. Понінського видано ок. 445.000 зол., а це тому, бо в цій околиці находяться парцелі, які є власністю жінки президента міста і на них пані президентова будує віллі). Натомісць у середмістю толерується непорядки і спокійно споглядається на школу ім. Шашкевича, яка своїм виглядом і нутром глузує з усяких найпримітивніших вимог культури. А в противенстві до нужденного будинку, в якому міститься школа ім. Шашкевича, будинки великої кількости всенародних польських шкіл у Львові є величаві, обширні і заосмотрені всіми новочасними уладженнями.

Таке поступування з одинокою всенародньою державною школою з українською мовою навчання у Львові компромітує також державні власти і різко противиться конституції польської держави та міжнароднім договорам про охорону прав національних меншостей.

Тому підписані запитують міністра: 1) Чи знає він про вище наведений факт скандалічного приміщення школи ім. Маркіяна Шашкевича у Львові? 2) Що схоче він зробити, щоб цей стан покривдження українського населення міста Львова усунути? 4) А з окрема чи схоче призначати відповідні квоти з державних фондів на будову школи ім. Маркіяна Шашкевича у Львові?

Варшава, 25. червня 1926 р.

Підписи.

---

162). Українська бібліотека для учеників має 430 чисел, а українська бібліотека для бідних учеників 180 томів.

Професори гімназії пильно працювали на освітнім полі. І так Мих. Грігашій мав 6 викладів про Закарпаття, Пачовський, Дідик і Заклинський фахові популярні лекції, проф. Бачинський був дірігентом гімн. хору, тов. „Просвіта" і „Сокола".

Увідомлення на рік шк. 1924—25 починається некрольогом Йосифа Пешека. Цей перший шкільний президент у пяти роках поклав основи нашої культурної будучности, заснувавши народні, горожанські, середні школи та учительські семінарії.

Дня 10. вересня святкувала молодіж роковини оснування чехослов. республики, помянули смерть Пешека, незабутнього організатора руської школи й освіти.

В р. 1925 перший раз відбувся іспит зрілости в руськім відділі гімназії і перший раз у руській мові.

Найбільша жура професорів це інтернат, оснований ініціятивою незабутнього Пешека. Цей інтернат, хоча не має відповідного помешкання, сповняє дуже важну культурну ролю, даючи що року захист більше як 100 бідним ученикам. Директор гімназії Михайло Грігашій з нагоди 75 уродин президента Масарика дав почин зорганізувати комітет будови інтернату в Берегові. За кілька місяців зібрав уже 4000 Кч. і великодушно зрікся гімназійного саду, призначуючи його на площу під будову інтернату. На удержання інтернату дала держава 235.736

Увідомлення на шк. рік 1925—26 має ще некрольог Володимира Палятинського, що вмер у 38 році життя (походив з села Тулови, Снятинщина), а працював у Берегові півшеста року.

Довідуємося ще, що в берегівській гімназії учили пять мов, а саме „малоруської" 32 години, чеської 24, російської 8 (від 5. кляси по 2 години), латинської 42, французької 22 години.

До іспиту зрілости приступило 12 учеників, між ними дві дівчині. У пласті є 50 хлопців і 10 дівчат. Заходом пласту відбулася вистава драми Тобилевича „Бурлака", концерт Франка і два концерти бандуристів. Пласт видає гектографований часопис „Берегівський Пластун". В третім році істнування показує кружок самоосвіти таку діяльність: 23 сходин і загальні збори. Кружок має 33 членів.

У статистичнім огляді читаємо, що число учеників при кінці року 1924—25 було 219, а на початку 1925—26 було 233, між ними 30 дівчат. З берегівських мешканців ходить до гімн. 67, на приватних кватирах є 47, доїзджаючих 10, а в інтернаті 98. Як рідну мову подали чеську 11 учеників, руську 181, мадярську 22, а жидівську 7. З учеників було римо-кат. 23, гр.-кат. 170, реформованих 6, православних 5, мойсеєвого 8, безконфес. 3. По професіям родичів було 3 дітей священиків, 57 синів учителів, решта селянські, дрібних урядовців і робітників.

По широкому світі.

Чужинці у Франції обовязані після приїзду старатись на дозвіл побуту, коли хотять залишитись довше як два тижні. До цього часу такий дозвіл треба було мати на побут довший як два місяці. Крім цього кожний чужинець мусить відновляти свій дозвіл побуту щороку. Такий є проєкт закону від фінансової комісії.

Радянська телеграфічна агенція заявила секретаріятові Ліги Націй, що не може взяти участи в конференції представників преси і телеграфічних агенцій у Швайцарії, тому, що радянський уряд не скасував ще свого бойкоту Швайцарії.

Еміграція до Злучених Держав може збільшитись внаслідок зміни погляду творця еміграційних законів сенатора Ріда, який ставиться прихильно до візду членів ріди.

Московські робітничі союзи рішили змінити свою акцію фінансової допомоги англійським вуглекопам, які в останніх днях пішли на компромісові уступки.

Арештували винуватця замаху на диктатора Греції Пангальоса, по дорозі до Атен. Він стане перед дорaзовим судом.

У Бельгії сенат ратифікував без застережень вашингтонську конвенцію про 8-годинний день праці. Таким робом ця конвенція стає державним законом.

НОВИНКИ.

— **Особисті вісти.** Редактор нашого органу Ф. Федорців повернув з відпустки і обняв провід редакції.

— **Репресії проти українського учительства.** З Турки н. Стр. повідомляють нас: Дня 6. ц. м. Антін і Павлина Жилаві, учителі в Борині, одержали з львівської шкільної кураторії наказ негайно переселитися в Познанщину. Таким чином містечко Борина тратить дві останні учительські сили української народности, стаючи виключним тереном виховної вівісекції типів зпід стягу „організацій народових". Це перенесення є новим, наглядним доказом „морального перевороту". Пп. Антона і Павлину Жилавих кидає шкільна адміністрація на підрядні посади в Познанщину виключно за їх участь в невинних аматорських виставах. І це діється тоді, коли з одного боку лунає клич про „моральну санацію", а з другого коли учителі Поляки беруть активну участь в політичному житті, не цураючись агітаторства найбільше низької марки.

— **Мясники страйкують.** Львів на далі не має мяса, коли не рахувати нечисленної його скількости продаваної у магістрацьких будках. Ситуація населення влекшена на стільки, що пекарі покинули мясників і бодай хлібом можна ратуватись. Якби на місті було багато ріжної городовини то хто зна, чи наші столичні мешканці не попробували би дещо веґетеріянського харчу, без шкоди для свого здоровля. Ті, що не мають змоги відпочити на лоні природи, мали би бодай на столі, перед полумисками зелені, малу ілюзію сільського життя.

— **Підвишка залізничих білетів.** Міністерство залізниць хоче для піддержання своєї каси підвищити ціну особових білетів і транспорту на 5 проц. За цю підвишку пасажири мали би, кажуть, більше поїздів. Що кому з поїздів, коли їзда надто дорога?

— **Де живемо?** „Ґазета Поранна" присвячує довшу статтю смерти нещасливого божевільного Романа Венклера, якого історія характеризує відносини у львівських поліційних арештах. Цей бідолаха відсиджував тиждень вязниці в арештах III-ої секції. Коли минув речинець кари, управа вязниць доручила поліції відставити його до місця побуту. Виявилось, що він має у Львові батька, який прийняв його. Але божевільний у приступі атаки кидався на вулицях на прохожих. Хотіли його відставити на Кульпарків, але там для божевільних нема вже місця. Тому божевільні йдуть до поліційних арештів. А там лічать їх просто. Коли

ставити на рівень морального чинника; щоби школу зробити інструментом справжнього виховання на основах національної культури і традиції; щоби її перетворити у розсадник світла і знання, добра, правди і краси.

Ф. Ф.

Здвиг у бік меншевизму?

Переговори більшовиків з російськими меншевиками й есерами!

Недавно появилися в пресі сензаційні вісти про те, що офіціяльні більшовицькі кола почали переговори з російськими соціял-демократами і соціялістами-революціонерами на еміграції. В Парижі почав навіть виходити орган п. н. „Примиреніе", завданням якого має бути підготовка в публичній опінії пригожого грунту для сфіналізування угоди між більшовиками й еседеками та есерами. Нам важко сказати щонебудь певного в цій незвичайно скомплікованій та на нашу думку мало правдоподібній події. Та всеж бажаючи дати нашим читачам інформації і в тій незвичайно важній справі ми покористуємося статею з варшавської газети „За Свободу", що обговорює це питання.

„Вістка про переговори — пише „За Свободу" — повторилась на сторінках польських газет, а потім пішов цілий ряд вісток, що розвивають і доповняють первісну інформацію. Про те повідомляють „на основі відомостей з достовірних джерел" „Telegraph Company". Про те говорить телеграфічна агенція „Експрес", а 1. серпня в німецькій газеті „Der Tag" появився комунікат „Telegr. Comp." з коментарем редакції, яка бачить у початих переговорах докази поправіння більшовиків.

Говориться вже про те, що переговори „зайшли далеко в напрямі позитивного закінчення" і навіть докладно вказується на саму підставу зближення — легалізацію партій с. р. і с. д. з відступленням їм по два місця в Раднаркомі. У всьому тому — твердить „За Свободу" — нема нічого несподіваного, бо деякі соціялістичні групи еміграції ніколи особливо не скривали своєї готовости для компромісового зближення з більшовиками. В чім як в чім, а в надзвичайній непримиримости тій соціялістичній частині не можна зробити ніякого закиду. Можливе, очевидно і те, що, не зважаючи на таку інтензивну впертість закордонних інформаторів, відомости про переговори Москви з соціялістами-еміграантами все таки видумані або у крайній мірі перебільшені. Та ось що дивне: про все те немає ні одного слова згадки в еміграантській пресі. Мовчать не тільки соціялісти і демократичні газети, мовчить і права преса, яка, здавалось би, повиннаб з радістю підхопити такі вісти.

Що значить цей сон? Приймімо, що всі ті вістки — або злобна клевета або фантазія, пущена в рух для сензації. Приймімо, що еміграантські газети, що мають щастя пробувати в осередках еміграантського життя, краще від нас поінформовані і знають, що всі ті вісти не відповідають правді. Та чейже крім редакцій газет істнує ще велика маса тієї самої еміграції, для якої всі наші газети виходять. Та маса сама собою не може бути освідомленою до тої міри, що редакції „кермуючих органів" і, самозрозуміло, приймає вістки чужої преси з повним довірям. І не тільки з довірям, але й з великим хвилюванням...

Далі поділяє „За Свободу" всю російську еміграцію на дві категорії: так, що повитає радо переговори і так, що занепокоїться ними.

Та як би там не було — пише та газета далі — з якою частиною еміграції не рахувались би „кермуючі органи", то факт остає фактом: чужа преса далі підтримує вісти незвичайної ваги і великого історичного значіння, а російська преса загадочно мовчить. А головно мовчить соціялістична преса, висловниця поглядів і плянів тих самих груп, про які кажуть, що вони ведуть подзакулісові переговори з наслідниками тільки що помершого Дзержинського".

Особливу увагу присвячує автор цитованої статті есерівському органові „Дни", які все робили багато шуму з приводу якої небудь клевети на їх адресу. От, наприклад, свого часу появилася була в пресі вістка про те, що Керенський веде переговори з більшовиками в справі повороту до С. Р. С. Р. Тоді проти цього завзято протестували не тільки „Дни", але й сам Керенський містив у пресі обширні спростування. Ниніж „Дни" разом з групою Керенського по причині тих вісток мовчать як би води в рот набрали.

„Все те — продовжує „За Свободу" — дуже дивне і тому мимовільно родиться побоювання, що в даному випадку „дим не без огню". Та коли ще в деякій мірі зрозуміла мовчанка есерівської і меншевицької преси, яка, можливо, не бажає зашкодити успішному ходови переговорів, що перехитривши своїх московських приятелів, хоче поставити еміграцію перед доконані факти, то вже цілком незрозумілою виглядає мовчанка инших російських газет. І знов таки приходить у голову, що ця мовчанка є наслідком „реальної політики", яка диктує таку лінію поведінки. Якщо переговори покінчаться нічим, то можна буде зберегти благородність і розпустити негодування, а якщо вони покінчаться успішно, то... тоді можна буде і зі свого боку договор тиснути. А покищо „не плюй у колодязь" і найкраща в світі позиція — „моя хата з краю, нічого не знаю". Все те робить незвичайно пригнітаюче враження, та як там не булоб — то не справа це російської преси бавитись у мовчанку".

Вірна оцій останній засаді „За Свободу" й присвятила свої міркування цій справі. Такі переговори більшовиків (теперішньої офіціяльної більшости) з соціялістичними еміграантськими групами малиб, як слушно твердить ця газета, велике історичне значіння. Вони доказувалиб, що теперішні керманичі державного радянського корабля починають орієнтуватися не тільки на „неп-у", тобто на приватного крамаря, сільського „кулака" і дрібного промисловця, які не виявляють покищо ніяких надмірних політичних аспірацій в С. Р. С. Р., але й хочуть йти на компроміс зі своїми найбільшими ворогами, які ще вчора мріяли про реванж, про обняття влади в Росії, до якої мали дійти по трупах комуністів. Невже ця метаморфоза можлива? Невже до тої міри назріла в більшовиків переоцінка дотеперішньої тактики? Якщо це відповідалоб правді, то був би це доказ, що більшовики почувають себе або непевно, і шукають порятунку в моральній допомозі еміграції, або вони занадто певні себе і тому хочуть ту еміграцію заманити до себе, а там уже поступити з нею так, як їм буде найвигідніше. В останньому випадку можливе й те, що повернувша еміграція дісталаб повну свободу рухів у С. Р. С. Р. Одначе це неправдоподібне, особливо при нинішних відносинах у самій партії. А може саме ці відносини наказують шукати правлячій більшости, тим разом у соціялістичній еміграції, нової підтримки в боротьбі проти ультракомуністичних фанатиків у роді Зіновєва і Лашевича. А може?

Проти змін конституції.

Промова сенатора М. Черкавського, виголошена 31. липня 1926 р. на пленумі сенату.

(Докінчення.)

Не зважаючи на те, ми стоїмо на становищі оборони теперішньої конституції, бо вона є умовиною істнування в Польщі, бодай у будуччині, правдивого парляментаризму, який може допровадити до деякої бодай зміни теперішнього стану в Польщі на лучше. Може, и пр. змінитися відношення партій у соймі а по нових виборах напевно зміниться число наших послів у додатньому розумінні. Тоді прийде на порядок домагання знести кривдячі нас закони, які тепер є кпинами над польською конституцією і є навіть небезпечними для самої Польщі. Але для нас ні! Тоді може стане можливою бодай парляментарна боротьба за здобуття прав. У всякому випадку в Польщі це можливе тільки в умовинах істнування необтятої конституції, невикривленого парляментаризму. А які овочі може видати в найблищій будуччині обмеження парляментаризму і демократичного устрою в Польщі для нас, про те можемо вносити беручи на увагу долю національних меншин у тих державах, де, як напр. в Італії з подібних як у Польщі в часі травневого перевороту причин обмежено парлямент і погребано демократію.

Приняття закону, змінюючого конституцію навіть у такому виді, в якому вона вийшла зі сойму, а тим більше зі змінами сенатської конституційної комісії, вже робить поважні виломи на некористь правдивого парляментаризму, а тим самим на нашу некористь, бо зменшує права сойму чи соймових угрупувань, впливати на уряд і його політику. Таку мету малося осягнути на ділі через зміну виборчої ординації в тому напрямі, щоби зменшити представництво непольських національностей в будучому соймі. Одначе всяка зміна виборчої ординації била одночасно по многих польських партіях. І тому замісць зміни виборчої ординації прийшла зміна конституції в тому напрямі, щоби уряд увезалежнити від впливу парляменту, від впливу законодатної влади. Отже законодатна влада може сойм тепер розвязати. А головно уряд може цілковито обійтися тепер без сойму, бо проєктовані зміни конституції передають на викон. владу законодатні права. Найважнійшим правом парляменту є право буджетування. Те право обмежене в той спосіб, що по упливі означеного терміну уряд може оголосити в характері закону свій проєкт закону. Те саме відноситься і до другого важного закону про побір рекрута. На випадок неухвалення того закону на час, уряд має право побирати рекрута в рамах минулорічного контингенту. Щож до инших законів, то уряд може дістати повновласти до їх видавання на необмежений час навіть в часі соймової сесії. Накінець уже без ніяких повновластей має президент право видавати декрети зі силою законів у часі між розвязанням одного сойму і скликанням другого. А при необмеженій можливости розвязування сойму, навіть з ріжних мотивів, можна значно продовжити той час декретування законів без ніяких уповноважень.

Отже в ріжнородні способи уряд став незалежним від парляменту. Що було провідною думкою тих змін у взаєминах між соймом і урядом? Якщо парлямент у цілости не може впливати на уряд, то опозиційні партії, отже і представники не польської національности, зможуть виконувати тим менший натиск на політику уряду. Отже такою зміною осягнуто ту мету, до якої зміряла зміна виборчої ординації. Иншими словами хочеться виелімінувати від впливу на польську політику 40 відсотків громадян непольської народности. (Голос: 31, 30 відсотків так само не мало!) Так, щоби зреалізувати гасло: „В польській державі тільки Поляк господарем".

РОМАН ЗАКЛИСЬКИЙ.

Важна станиця.

Берегівська гімназія.

Цікаве видання лежить перед нами „Увідомленя державноѣ реальноѣ гімназіѣ в Берегові на школьный рок 1923|24. Зладив Михайло Грігашій директор. Ужгород 1924".

Таке саме „на рік 1924|25" і таке саме „на школьний рок 1925|26". Друге і третє друковане уже в Берегові 1925 і 1926. Для нас найцікавіше є „Заснованя руськоѣ держ. реальноѣ гімназіѣ 1919 р." Ось що нам розповідає (в скороченню) про цю справу Василь Пачовський:

„Город Берегсас повстав із села. Людність його говорить по мадярськи, хоч половина християнського населення є греко-кат. (около 4.000 гр. кат.) До помадярщення тих давних Русинів причинилося заведення мадярського богослужения. Це заоснування руськоі середноі школи в Берегові має велике значіння для Русинів. По думці розпорядку міністерства просвіти в Праві, „порішив Йосиф Пешек, референт шкільний в Ужгороді в грудню 1919 р. заснувати при мадярській гімназії руські рівнобіжні кляси і інтернат для „худобних" (убогих) учеників руської народности. Директором гімназії іменовано Андрія Алиськевича в грудню 1919, а по іменованню учителів для руських кляс, — мусів збирати по селах учеників. Скликувано при помочи жупанів, учителів і священиків віча, на котрі учителі гімназії стягали людей „од села до села серед снігів і морозів". За інтервенцією директора гімназії позичено кільканайцять ліжок для інтернату, харч запевнено для учеників в урядничій кухни. На торжественне отворення руської середньої школи в Берегові зібралося ледви 16 дітей, решта сподіваних 50 не прибуло з причини снігів і морозів. Вечером того дня відбувся концерт і забава, з чого прийшло 2.344 К на обуву, убрання і біля для бідних учеників. 3 місяці пізніще було вже 42 учеників в інтернаті, а до гімназії вписалося 74, з того 12 дівчат. Отворено приготовку і дві кляси гімназіяльні.

В другім році істнування гімназії (1920—1921) виіменовано нових професорів Андрія Дідика, Василя Пачовського і Вол. Палятинського, учеників вписалося 104, розділених на 5 кляс. Професори послугувалися галицькими та чеськими підручниками. Молодіж брала участь в горожанськім життю обходами та концертами, між иншим святковано память Шевченка і Духновича концертом. Займалися також пластом.

В третім році істнування гімназії принято 148 учеників, а 40 зголошених приділено задля недостачі місця до гімназії в Густі. Кляс було вже пять. Молодіж брала участь у виступах хору „Просвіти" під проводом проф. Бачинського. Утворено чотири гуртки Пласту, дівчата окремо. Кружок самоосвіти під проводом проф. Корнила Заклинського поширював свідомість національну постійними викладами.

В четвертім році „руської гімназії призначено директором Михайла Грігашія на місце перемішеного до ужгородської реальної гімназії А. Алиськевича. Рівнорядні паралєльки „руські" і мадярські злучено в одну гімназію. В першій клясі „руській" було учеників 61, в шестій 8, а всіх 181. Молодіж святкувала концертами уродини Масарика, Коменського, Духновича, а старославянське свято веснянок 1. мая, (травня) співами та іграми. Організація пласту пішла вперед; отворено сім гуртків під опікою професорів. Пласт організував відчити з літератури, географії, історії та світознавства, уладив виставу св. Миколая і концерт Шевченка. Пластунки зробили дводневу прогульку до Сваляви і до Бержави до купелі, а підчас ферій двотижневі прогульки в Карпати. „Руська" професорська бібліотека мала 575 томів, а бібліотека для учеників 477 томів.

У зовсім помадярщенім городі Берегові не могла би рости ані істнувати руська гімназія без інтернату. Тільки в інтернаті панує розговірна мова руська, а цілий город, хоча переповнений греко-католиками, говорить по мадярськи. Приватні станції дуже дорогі, а до того не чується там ні одного руського слова. З початком 1920 року зголосилося 42 учеників до інтернату з найбіднішого сільського населення, стягнених професорами. Інтелігенція боялася давати дітей, бо лякалася погроз з боку мадярського, які грозили побоями, а навіть смертю. В р. 1920|21 найшло 80 учеників в інтернаті приміщення. Всі ученики-питомці були за оплатою від 10—300 кч. Однак до інтернату горнулася молодіж з усіх жуп Підкр. Руси завдяки науці на рідній мові в гімназії. В р. 1921—22 помістив інтернат 111 а 33 приходили на харч. В р. 1922—23 зголосилося питомців до інтернату 179, але рада шкільна в Ужгороді приняла тільки 102, а 46 на екстерну. Настоятелями були професори К. Заклинський, А. Дідик і Ілля Кульчуцький. Ведення інтернату в руськім національнім дусі, в якім ведеться наука в берегівській гімназії, притягало молодіж з цілої Підк. Руси до гімназії в Берегові. Молодіж почала щораз більше зголошуватися з гір і долин, але виміорення території, з якої можна приймати до інтернату, дещо припинило запал населелення. Та всетаки з тої обмеженої території приплив молодіжи зростає завдяки науці в народній мові в берегівській гімназії, котрої слава лунає широко серед всього руського народу Закарпаття.

Дальше в звідомленні іде відділ затитулований „переміни в професорской корпорацѣ". З того бачимо, що на 1924 рік до гімназії берегівської призначила рада шкільна в Ужгороді аж пять нових сил учительських для науки чеської мови, хоча до тепер уже було чотирох учителів чеської мови, отже на новий рік буде їх аж девять!! В цім році 1924, трапилося, що згорів поверховий будинок на подвірю гімназії, в котрім містився український інтернат. Очевидно, що його спалили наші вороги, бо їм страшно заваджав. Інтернат перенісся тепер до салі гімнастичної.

Професорська бібліотека має 662 творів (українських 412, російських